

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 2 (94) 2018 р.

ISSN 2520-6427

Засновано у грудні 1994 року

Видається 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 16684-5256 ПР від 28.05.2010 р.

Засновники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОППО), Рівненський державний гуманітарний університет (РДГУ).

Схвалено вченою радою РОППО (протокол № 5 від 27.06.2018 р.)

Журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук (відповідно до постанови Президії ВАК України № 01-05/5 від 01.07.2010 та наказу Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Алла Черній, кандидат політичних наук, доцент,
ректор Рівненського ОПППО

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Валерій Биков, доктор технічних наук, професор
Владислав Вербець, доктор педагогічних наук, професор
Олег Власюк, кандидат історичних наук
Галина Вокальчук, доктор філологічних наук, професор
Тетяна Гавлігіна, кандидат педагогічних наук, доцент
Максим Гон, доктор політичних наук, професор
Лідія Даниленко, доктор педагогічних наук, професор
Анатолій Дем'янчук, доктор педагогічних наук, професор
Василь Жуковський, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Карамушка, доктор психологічних наук, професор
Леонід Кожушко, доктор технічних наук, професор
Петро Кралюк, доктор філософських наук, професор
Володимир Лавренчук, кандидат філологічних наук
Світлана Литвиненко, доктор педагогічних наук, професор
Микола Люшин, кандидат педагогічних наук
Іван Малафійк, доктор педагогічних наук, професор
Надія Мельник, кандидат педагогічних наук
Роман Павелків, доктор психологічних наук, професор
Юрій Пелех, доктор педагогічних наук, професор
Оксана Петренко, доктор педагогічних наук, професор
Руслан Постолюк, кандидат історичних наук, професор
Григорій Пустовіт, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент
Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор
Андрій Сяський, доктор технічних наук, професор
Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Шугаєва, доктор філософських наук, професор

Видавець: Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти

вул. Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: 0(362) 64-96-60

E-mail: roippo.rv@ukr.net, www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

- Андрощук І. E-learning як ефективна форма само-
управління професійним розвитком викладачів кафедр
менеджменту польських закладів вищої освіти3
- Загородня А. Компоненти професійної підготовки
фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти
України та Республіки Польщі7
- Надєждіна І. Національна складова просвітницько-
педагогічної діяльності інтелігенції на Півдні України
у другій половині XIX – на початку XX століть10

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

- Луначек В. Професійний розвиток керівників освіти
в Україні: методологічна складова14
- Литвиненко Г., Клясен Н. Система менеджменту
освіти та сервісного обслуговування закладів освіти
в умовах територіальних громад22
- Черніговець Т. Формування креативності майбутніх
офісних працівників у процесі професійної підготов-
ки в закладах вищої освіти25
- Івашнюва С. Проектування змісту навчання в сис-
темі післядипломної педагогічної освіти: освітні за-
пити і потреби29
- Фавєвська А. Організація мультипрофільного навчан-
ня учнів на шляху до нової української школи35

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

- Герасименко Л. Специфічні особливості інновацій-
них підходів у сучасних форматах освіти39
- Кос М. Досвід імітаційного моделювання тактичних
(бойових) дій у професійній підготовці офіцерів на
прикладі військовослужбовців провідних армій світу42
- Крутова Н. Визначення та оцінювання рівня розвитку
інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів46
- Стернік В., Бурачик О. Порівняльна характеристи-
ка традиційних та інтерактивних методів навчання51
- Сушик Н. Сутність, структура, зміст науково-дослідни-
цької компетентності викладачів закладів вищої освіти53

Пайкуш М. Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійно-практичній підготовці майбутнього лікаря	56
Таборовець Л. Методичні поради щодо використання інтерактивних технологій у роботі зі студентами	61
Шидловський А. Формування інформаційної культури педагогів за допомогою технічних гіпермедійних можливостей	63
Шмирук Н. Формування ключових компетентностей учнів шляхом використання технології розвитку критичного мислення	66

**ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА.
РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ**

Бляшевська А., Денисенко Н., Гайдар Т., Найт Н. Поліфонія трактування проблеми цінностей у наукових студіях	71
Васильченко Л., Луїнович С. Особливості організації моніторингових досліджень розбудови інклюзивного освітнього середовища	75
Мойсеєнко І. Теоретичні аспекти дослідження проблем сенсорної діяльності дітей дошкільного віку із порушенням аутичного спектра	79
Яценюк Л., Козак Р. Сучасні підходи щодо організації навчального процесу дітей із особливими освітніми потребами	82
Березовська Л. Специфіка мовленнєво-комунікативної діяльності майбутніх соціальних працівників	85
Савицька А. Готовність майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності: порівняльний аналіз	88

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

Заводна Л. Не біймося заглядати у словник... (за словником фразеологізмів «Мовою бестселерів: сучасний словник живої мови» Тараса Берези)	91
Мосійчук І. Використання ігрової дидактики на уроках зарубіжної літератури з метою формування комунікативної компетентності школярів	94
Озарчук І. Роль мультилінгвізму в становленні іншомовної освіти постсоціалістичних країн Балтії	97
Шацька Н. Міжпредметні зв'язки на уроках української літератури як засіб формування ключових компетентностей школярів в умовах упровадження Концепції Нової української школи	100

ІСТОРІЯ. ПРАВОЗНАВСТВО

Герасименко О. Ярмарки і торги в системі міської культури Волині XVI-XVIII століть	105
Гладун В. Використання ігрових технологій на уроках історії як засіб підвищення ефективності освітнього процесу	109

ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

Белешко Д. Навчасмо розв'язувати геометричні задачі. Основне формулювання теореми косинусів	115
Кирилецька Г., Затірка М., Шелестюк К. Тестова перевірка знань із математики	119
Козяр М., Сасюк З., Парфенюк О. Графічна підготовка майбутнього фахівця засобами САПР	122

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА.
ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ**

Боровець О. Діагностична діяльність сучасного вчителя початкової школи	127
Муляр Н., Костюк Л. Проектна технологія як один із методів інтегрування галузей «Суспільствознавство» та «Мистецтво» в освітньому процесі початкової школи	130
Онищук І. Експериментальне дослідження особливостей розвитку культури самовираження майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	133

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. ТЕХНОЛОГІЇ

Лисиця Д. Результати експериментальної перевірки педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх зубних гігієністів у медичних коледжах	137
Удовиченко І. Навчання географії учнів старшої профільної школи засобами формування громадянської компетентності	140
Кирильчук Ю., Кирильчук І. Розвиток технічного мислення старшокласників: проблемні методи навчання	144

**ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ.
ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА**

Ковальчук І. Освітній туризм як різновид неформальної освіти: сутність та основні завдання	147
Якухно І. Духовно-моральне виховання в закладах освіти	151
Шумська О. Зміст і завдання позакласної виховної діяльності	154
Шинкаренко В. Критерії та показники патріотичної вихованості старшокласників в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти	156

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

Крижановська Т., Семенович К. На урок скрипки – з цікавістю: окремі аспекти проблеми розвитку навчального інтересу учнів-початківців дитячої музичної школи	160
Радковська Л., Кирилюк А. «Музична казка» в роботі музичного керівника закладу дошкільної освіти: з досвіду роботи	164
Столярчук Б. Штрихи до творчого портрета Олександра Гайдабури: піаніста, диригента, аранжувальника, джазового музиканта	167
Одробінський Ю. Сучасні арт-форми в системі організації житлового простору	171

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Федорець В. Хронотоп здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури як методологічний концепт, спрямований на організацію і гармонізацію професійного буття педагога	176
--	-----

ПОЧАТКОВА ОСВІТА. ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

УДК 373.3.011.3-051

Олена БОРОВЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

ДІАГНОСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається проблема діагностичної діяльності сучасного вчителя в умовах реформування системи початкової освіти. Аналізуються функції та складові діагностичної діяльності як специфічного виду професійної діяльності педагога. Визначаються якості та властивості, якими повинен володіти вчитель сучасної початкової школи.

Ключові слова: діагностична діяльність учителя, учні початкової школи, реформування української початкової школи.

В статье рассматривается проблема диагностической деятельности современного учителя в условиях реформирования системы начального образования. Анализируются функции и составляющие диагностической деятельности как специфического вида профессиональной деятельности педагога. Определяются качества и свойства, которыми должен обладать учитель современной начальной школы.

Ключевые слова: диагностическая деятельность учителя, ученики начальной школы, реформирование украинской начальной школы.

The article deals with the problem of diagnostic activity of a modern teacher in conditions of reforming the system of primary education. The functions and components of diagnostic activity as a specific kind of professional activity of a teacher are analyzed. The qualities and properties that a teacher of a modern primary school must possess are determined.

Key words: diagnostic activity of the teacher, pupils of primary school, Ukrainian primary school reforming.

Постановка проблеми. Системне та докорінне реформування початкової школи передбачає не лише оновлення змісту, методики викладання, освітнього

середовища, а й вимагає удосконалення професійної компетентності педагога. Вчителеві в умовах нової української школи надається більше академічної свободи, підвищується його мотивація, стимулюється професійне зростання [2]. Педагог матиме змогу самостійно розв'язувати такі завдання, як проектування і розроблення авторських програм, підбір змісту навчального матеріалу, його інтеграція з метою забезпечення умов для самореалізації кожного учня. Успішно виконати їх зможуть фахівці, які володіють уміннями глибоко усвідомлювати закономірності навчання і виховання, передбачати розвиток подій та їх наслідки, вміють діагностувати педагогічний процес. На нашу думку, успіх реалізації Концепції «Нова українська школа» значною мірою залежить від ефективної організації діагностичної діяльності сучасного вчителя початкової школи, оскільки, здійснюючи педагогічну діагностику навчально-виховного процесу, вивчаючи індивідуальні особливості учнів, учитель зможе проаналізувати специфіку навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, ураховуючи таким чином індивідуальні можливості та інтереси кожної дитини.

Дослідження С. Мартиненко свідчать, що 61,2% молодих учителів виявляють низький рівень знань щодо педагогічної діагностики, її функцій та методів, а також недостатній рівень готовності до діагностичної діяльності [3, с. 86]. Тому вважаємо доцільним висвітлення проблеми діагностичної діяльності вчителя початкової школи на сторінках фахових видань.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Теоретичні передумови побудови педагогічного процесу на діагностичній основі вивчали В. Бондар, І. Булах, В. Галузинський, І. Располов, Н. Розенберг та ін. Проблемам педагогічної діагностики, а також діагностичної діяльності вчителя присвячено

праці вітчизняних та зарубіжних учених К. Інгенкампа, О. Козакова, Ю. Мальованого, І. Підласого, З. Стоунса. Підготовка до діагностичної діяльності майбутніх педагогів у процесі їх навчання у закладі вищої освіти досліджувалася Н. Кузьміною, С. Мартиненко, О. Мельником О. Поповою та ін.

В умовах реформування системи освіти в Україні основні функції і компоненти професійної діяльності вчителя набувають нового значення, а діагностична діяльність – особливої ваги.

Метою нашої статті є визначення сутності та структури діагностичної діяльності вчителя початкової школи у контексті реалізації Концепції «Нова українська школа».

Виклад основного матеріалу. Діяльність учителя початкової школи характеризується складною структурою та включає такі взаємопов'язані види діяльності, як діагностична, орієнтаційно-прогностична, конструктивно-проектувальна, організаторська, інформаційно-пояснювальна, комунікативно-стимуляційна, аналітико-оцінна, дослідницько-творча [6, с. 132]. Діагностична діяльність безпосередньо пов'язана з іншими видами, оскільки вона «розглядає результати в тісному зв'язку з шляхами і способами їх досягнення» [6, с. 348].

В умовах реформування системи початкової освіти, переорієнтації на компетентнісний та особистісно зорієнтований підходи діагностична діяльність учителя набуває особливої значущості, адже освітній процес ставатиме більш творчим, учні залучатимуться до різних самостійних практичних видів діяльності, до роботи в парах, групах, до само- та самооцінювання. Це вимагатиме від педагога високого рівня умінь діагностувати, тобто систематично отримувати інформацію стосовно обставин, в яких відбувається процес навчання, про ті умови, які сприяють або перешкоджають досягненню очікуваних результатів.

Учитель сучасної початкової школи повинен пам'ятати, що в молодшому шкільному віці змінюється психологічний портрет дитини, її пізнавальні можливості, сфера емоцій та переживань, коло інтересів тощо. Такі зміни в кожній дитини відбуваються індивідуально, зазвичай під впливом певних об'єктивних та суб'єктивних чинників, які педагог з'ясовує завдяки засобам педагогічної діагностики. У працях І. Підласого переконаливо відстоюється думка, що «вміння діагностувати ситуації, перевіряти методами логічного аналізу свої наміри, всебічно верифікувати завершені педагогічні проекти, виконувати експертні оцінки належить до найголовніших професійних умінь педагога. Справжнім майстром він стане тільки тоді, коли навчиться передбачати розвиток подій та їх наслідки» [7, с. 5]. Зважаючи на це, вчитель повинен володіти здатністю здійснювати міждисциплінарні інтегративні зв'язки, організовувати навчально-виховний процес як соціально взаємодію, володіти методами педагогічної діагностики [1, с. 76]. Важливою умовою організації ефективної діагностичної діяльності вчителя ми вважаємо глибоке усвідомлення ним значення, сутності, функцій та структури цього виду професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури з означеної проблеми дозволяє констатувати, що сучасні вчені визначають діагностичну діяльність як:

- провідний вид педагогічної діяльності, спрямований на розпізнавання якостей, характеристик і стану всіх складових конкретної педагогічної ситуації шляхом використання діагностичних методів і прийомів, одержування інформації про стан розвитку об'єкта, що діагностується; вироблення основ для визначення педагогічного завдання, прийняття і виконання учителем практичних рішень [4, с. 18];

- свідому, цілеспрямовану активність, спрямовану на виявлення стану, рівня розвитку, змін суб'єктів педагогічного процесу з метою прогнозування навчованості та вихованості учня і колективу, розроблення стратегії, добір необхідних методів і засобів організації педагогічного процесу, зростання педагогічної майстерності вчителя [5, с. 9];

- специфічну практичну діяльність учителя, що спрямована на вивчення ходу й результатів педагогічного процесу з метою його вдосконалення; здійснення аналізу зібраної інформації з метою визначення певних досягнень та недоліків у розвитку, становленні професійної позиції вчителя, в розкритті якості змін, які спостерігаються в його діяльності, в розвитку школярів [1, с. 75-76].

Діагностична діяльність є невід'ємною складовою цілеспрямованого дидактичного процесу і сприяє його вдосконаленню, підвищенню результативності. У своїх дослідженнях О. Мельник доводить, що діагностична діяльність учителя початкової школи є самостійним видом психолого-педагогічної діяльності, який виконує такі функції:

- *інформаційну* – забезпечує інформаційний обмін в освітній системі;

- *вимірювальну* – передбачає вираження динаміки розвитку явищ та суб'єктів, що вивчаються;

- *контрольно-регулятивну* – дозволяє відслідковувати та виправляти недоліки навчально-виховного процесу змістового та організаційного характеру;

- *розвивальну* – виявляє суттєві закономірності між різноманітними педагогічними явищами;

- *виховну* – сприяє розвитку професійної майстерності та самовихованню особистості вчителя [5, с. 9].

Аналіз функцій педагогічної діагностики дозволяє констатувати, що вона тісно пов'язана із психологічною, а досліджувані ними об'єкти часто співпадають. Однак, як стверджує І. Підласий, педагогічна діагностика досліджує переважно дидактичні, виховні, соціальні аспекти освітнього процесу, а психологічна – ті, «що стосуються душевного життя учнів» [7, с. 35].

У структурі діагностичної діяльності вчителя виділяють ціннісно-смісловий, мотиваційно-змістовий, креативно-технологічний, корекційно-діагностичний компоненти [3, с. 89]. Ціннісно-смісловий передбачає ціннісне ставлення педагога до особистісного розвитку дитини, гуманістичну спрямованість учителя, що виражається у ставленні до вихованця як до найвищої цінності. Мотиваційно-змістовий передбачає наявність бажання

і прагнення досягти максимальних результатів у розвитку особистості кожної дитини, враховуючи при цьому її суб'єктивний досвід, що відображається у змісті освіти. Змістовий аспект включає знання сутності та особливостей, методів та засобів педагогічної діагностики, факторів, які впливають на хід та результати процесів навчання і виховання дітей різних вікових категорій. Креативно-технологічний компонент передбачає володіння вміннями створювати творче освітнє середовище, адаптовувати інноваційні технології у реальних умовах класу, створювати і впроваджувати власні технології. Корекційно-діагностичний компонент передбачає наявність вмінь розробляти та застосовувати методики спостереження, вивчення, аналізу результатів навчання і виховання, здійснювати на цій основі корекцію та прогнозування.

Усі компоненти діагностичної діяльності вчителя взаємопов'язані та доповнюють один одного. Для їх успішної реалізації педагог повинен володіти низкою професійних якостей та властивостей, систематично працювати над розвитком та удосконаленням власної діагностичної культури, яка характеризується здатністю сприймати й адекватно оцінювати поведінку дитини під час навчально-пізнавальної діяльності та спілкування; вмінням фіксувати зміни в розвитку, вихованості, рівні знань учнів, визначати причини, що зумовлюють ці зміни; знаннями про найтипівші помилки в оцінюванні навчальних досягнень і вихованості школярів; вміннями застосовувати різноманітні діагностичні методики, які дають змогу порівнювати зміни у поведінці та навчальній діяльності дітей, своєчасно робити об'єктивні висновки та корекцію.

У новій українській школі, де освітній процес ставатиме менш регламентованим, учитель, здійснюючи діагностичну діяльність, повинен досконало володіти спеціальними діагностичними вміннями, як-от: аналізувати педагогічні ситуації, проектувати результат і систему педагогічних впливів на колектив та особу, визначати реальні можливості учнів класу, виділяти та аналізувати причини, що впливають на результати навчання і виховання, виявляти причини невстигання і невихованості учнів, аналізувати власні недоліки і досягнення [5, с. 11]. Удосконалення цих умінь можливе за умови розвитку вчителем таких якостей, як спостережливість, дослідницький стиль діяльності, критичність мислення, педагогічна увага та уява, об'єктивність, педагогічна інтуїція, самоаналіз та самоконтроль, емпатія, вимогливість та критичне ставлення до себе і до інших.

Висновки. Основними завданнями сучасної початкової освіти є розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, а також розвиток

її самостійності та творчості. Важливим інструментом вивчення особливостей учня, прогнозування динаміки його розвитку, фактором підвищення ефективності освітнього процесу і досягнення поставлених цілей є діагностична діяльність педагога як засіб його професійного самовдосконалення, складова педагогічної культури, що характеризує рівень професійної компетентності та майстерності. Тому проблема діагностичної діяльності вчителя в умовах нової української школи потребує подальшого вивчення, зокрема розроблення методик педагогічної діагностики, якими можуть послуговуватися вчителі сучасної початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубасенюк О. А. Діагностичний підхід як важлива умова професійної позиції вчителя / О. А. Дубасенюк, О. В. Вознюк // Методичні основи діагностики академічної обдарованості учнів (з урахуванням специфіки освітньої галузі) : матеріали науково-практичного семінару. – К. : ІОД, 2011. – С. 74–81.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/.
3. Мартиненко С. М. Педагогічні умови готовності вчителя початкової школи до діагностичної діяльності в особистісно-розвивальному навчанні / С. М. Мартиненко // Вісник Черкаського університету. – 2014. – № 24 (317). – С. 85–89. – (Серія «Педагогічні науки»).
4. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / С. М. Мартиненко. – Київ, 2009. – 52 с.
5. Мельник О. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до діагностичної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. М. Мельник. – Київ, 2002. – 22 с.
6. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – Вид. 5-те, доп. і перероб. – Київ, 2007. – 655 с.
7. Підласий І. П. Діагностика і експертиза педагогічних проектів : навчальний посібник / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.

Дата надходження до редакції: 30.05.2018 р.